

Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Rezek

/ Milan Voják /

P.S. Kdybyste neměl pokdy, udělejte se na týden nemocným a odložte školu.¹

V roce 2011 se mohl pravidelný čtenář Masarykovy korespondence potěšit dalším dílem seriálu z dílny osvědčeného editorského týmu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Masarykovým partnerem v tomto svazku je Antonín Rezek (1853–1909), jemuž jedna z editorek v nedávné době věnovala poměrně značnou pozornost a publikovala jeho vzájemnou korespondenci s Gustavem Eimem a Eduardem Albertem.² Edice přináší 104 dokumentů (53 dopisů, 35 dopisnic, 11 navštívenek, 3 telegramy, 1 zálepka a 1 sdělení), jež si korespondenčně Masaryk a Rezek vyměnili v letech 1882–1905. Samotné edici, doprovobené již tradičně hyperkritickým poznámkovým aparátem, který vyčerpávajícím způsobem vysvětluje okolnosti a souvislosti editovaných textů, předchází studie Heleny Kokešové o Antonínu Rezkovi a jeho vztahu k Masarykovi. Dále svazek obsahuje Ediční úvod manželů Bílkových, podrobný jmenný rejstřík k edici (včetně osob doplněných editory v poznámkách), seznam korespondence a obrazovou přílohu.

V Edičním úvodu je stručně zrekapitulován dosavadní průběh projektu vydávání Masarykovy korespondence, dále je zde podrobná informace o heuristice k aktuálnímu svazku. Hlavním pramenem byl tradičně osobní fond T. G. Masaryka uložený v domovské instituci edičního týmu. Jeden Rezkův dopis byl nalezen ve fondu T. G. Masaryka v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, v tomto archivu se ostatně nalézá také Rezkův osobní fond a v něm uložené dopisy adresované mu Masarykem. Kopie těchto dopisů (dokonce jednoho v originále již nedochovaného) pak také obsahuje dokumentační sbírka fotokopí Masarykových dopisů uložené ve fondu Ústav T. G. Masaryka opět v domovské instituci editorů. Část dokumentů v kopii shromáždil i Josef Jirásek, který se chystal vydávat Masarykovu korespondenci. Dále se z edičního úvodu dozvídáme, že páno-

1 Výzva T. G. Masaryka určená Rezkovi v souvislosti s chystanou studií pro Atheneum o vyrovnání s Uhry. Viz dokument č. 20 zde recenzované edice.

2 Kokešová, Helena: Gustav Eim. Životopisná studie a edice korespondence. Praha 1999; táž: Eduard Albert. Příspěvek k životopisu a edice korespondence. Praha 2004.

vé Masaryk a Rezek, „*univerzitní kolegové, spolu komunikovali především přímo, ústně*“ a že korespondence je dochována v neúplnosti. Musíme konstatovat, že zvláště Masaryk si Rezkovu korespondenci uchovával velmi ledabyly (edice přináší jen 10 Rezkových dopisů a 5 dalších dokumentů). Jádro korespondence reflektuje léta 1889–1891, kdy Masaryk usiloval o vstup do politiky, další významnou skupinu tvoří Masarykovy žádosti o intervence ve prospěch různých osob z doby, kdy Rezek působil jako ministerský rada na ministerstvu kutu a vyučování a následně byl ministrem krajanem. Zajímavý je rozbor Masarykem (ale i Rezkem) použitých předtištěných korespondenčních formulářů a připomenutí grafologického rozboru Masarykova rukopisu. Čtenáře, který je takto zaveden do naprostých detailů týkajících se vnější kritiky pramene, skoro až překvapí, že v této souvislosti nebyl proveden grafologický rozbor Rezkova rukopisu. Pak by byla edice opravdu kompletní. Nicméně ukázka Rezkova rukopisu je v obrazové příloze, tak se o grafologický rozbor může, třeba i na základě výzvy v této recenzi, nějaký renomovaný grafolog pokusit.

Úvodní studie Heleny Kokešové *Tomáš G. Masaryk a Antonín Rezek: mezi vědou a politikou* zúročuje informace získané podrobnou archivní heuristikou, a také v podstatě vytěžuje zásadní části zde vydávané korespondence. Pravidelný příznivec Masarykova korespondenčního seriálu si již zvykl na autorčin věcný styl a informacemi nabytý text, který těží z výborné znalosti literatury a detailní analýzy pramenů. Kokešová v úvodu studie shrnuje veškerou soudobou a následně historiografickou literaturu, jež se Rezkovi věnovala (mj. před deseti lety vydanou Rezkova monografie z pera jihočeského historika B. Jirouška), dále přináší stručný Rezkův životopis. Následuje obsírnější pasáž o Rezkově historické práci a o jeho vědeckém angažmá, o působení na univerzitě a vzájemných stycích s Masarykem v této oblasti. Podrobně je popsána Rezkova cesta od politické angažovanosti ke státní službě. Následuje analýza Rezkova působení ve státní službě. Studie je zakončena výčitkou adresovanou Masarykovi, který ani nepovažoval za nutné se účastnit Rezkova pohřbu.

Co se týče samotné korespondence, je formálně pokračováno ve stejném stylu jako v předchozích svazcích. Editoři shromáždili jim dostupné dokumenty, jež jsou následně v edici seřazeny chronologicky. Dokumenty jsou označeny pořadovým číslem a určením typu dokumentu. Dále obsahují dataci a místo. (Pokud tyto údaje nebyly přímo na dokumentu uvedeny, tak jsou rekonstruovány.) Za samotným textem dokumentu následuje odkaz na uložení originálu popř. kopii(e), které měli editoři k dispozici.

Poznámkový aparát je velmi rozsáhlý (často vychází z náročného prameného bádání), někdy až mnohonásobně svým rozsahem a informacemi, které přináší, přesahuje samotný text editovaného dokumentu (extrémním příkladem je dokument č. 40).

Při četbě dokumentů se ovšem neodbytně začne vtírat otázka po smyslu takovéto ediční řady. Jistě, Masaryk je osobností, která si zaslouží detailní pozornost historiografie, a edice dokumentů je ideálním způsobem jak shromáždit a zveřejnit rozptýlené, mnohdy těžko dostupné prameny. Pokud jsou zároveň editovány s náležitou erudicí a znalostí věci, jako je tomu v tomto případě, vznikne velmi kvalitní pramen pro interpretaci historických skutečností. Postupně vzniká monumentální řada korespondence. Má to ale háček. V první řadě, jak přiznává i editor Bílek, „*osobní korespondence vypovídá o pracovní a lidské rovině vztahu, avšak předávání většního množství informací nebo závažné formulování stanovisek, hledání postupů a stanovování cílů není časté.*“ V druhé řadě se nikdy nejedná o kompletní soubor korespondence, kterou si protagonisté vyměnili. Právě v tomto monotematickém svazku věnovaném Rezkovi, se zatím nejvýrazněji ukazuje slabina přístupu vydávat všechny dokumenty, které jsou k dispozici. (A zde jich, alespoň ze strany A. Rezka k dispozici příliš mnoho nebylo.) Nabízí se otázka, zda by přeci jen nebylo efektivnější provést určitý výběr „závažnějších“ dokumentů a ostatní dokumenty třeba jen uvést ve stručném přehledu. Čas a energii (konečně i prostor na tiskových arších) věnovanou na detailní dohledávání informací u všech dokumentů, by bylo možno využít na další Masarykovy korespondenty. A že jich nebylo málo.

Na závěr nezbyvá než poděkovat editorskému týmu, který odvedl až neuvěřitelné množství kvalitní práce. Těším se na další svazek věnovaný Josefu Kaizlovi, který třeba rozptýlí můj dojem z tohoto svazku, že někdy méně by mohlo být více.

Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Rezek. Úvodní studie Helena Kokešová; edice Jan Bílek, Helena Kokešová, Vlasta Quagliatová. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha 2011, 148 s.